

Анжела Шуканова

к. пед. н., доцент, завідувач кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: shukanova0707@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9520-713X>

Павло Шуканов

д. геогр. н., професор кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: parus2133@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7973-3973>

Любов Вішнікіна

д. пед. н., професор кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: lpvishnikina@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0976-5512>

Вячеслав Єрмаков

к. геогр. н., доцент кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: slav9724@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3997-4788>

Сергій Сарнавський

д-р філософії з наук про Землю, ст. викладач кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: serhipetrovich@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5855-4319>

ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ОБ'ЄКТІВ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Регіональні ландшафтні парки (РЛП) як багатофункціональні об'єкти природно-заповідного фонду поєднують функції охорони природи, екологічної освіти та рекреації, є ключовими об'єктами рекреаційно-туристичної діяльності.

Метою дослідження є наукове обґрунтування та аналіз геопросторової організації регіональних ландшафтних парків Полтавської області з позицій їх використання як об'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. На території Полтавської області утворено 5 регіональних ландшафтних парків, які за фізичними параметрами і масштабами діяльності можна розподілити на: 1) макро-РЛП, орієнтовані на збереження великих річково-долинних систем – «Нижньоворсклянський», «Гадяцький» та «Диканський»; 2) мезо-РЛП – «Кременчуцькі плавні»; 3) мікро-РЛП, до яких належить РЛП «Кагамлицький». Найбільш наближеним до науково-обґрунтованих рекомендацій є функціональне зонування РЛП «Кагамлицький» та «Нижньоворсклянський». Найменш пропорційним є розподіл функціональних зон в РЛП «Гадяцький», в якого найменша з усіх РЛП відносна площа заповідної зони (3%) і найбільша господарської (92,6%). РЛП «Кременчуцькі плавні» має найбільшу площу заповідної зони (64,4%), в ньому домінує природоохоронна функція з відповідним розвитком освітньо-наукового туризму. Для РЛП «Диканський» та «Гадяцький», в яких непропорційно висока частка господарської зони, доцільною є спеціалізація на сільському (агро-) та культурно-пізнавальному туризмі. Унікальною спеціалізацією рекреаційно-туристичної діяльності для РЛП «Нижньоворсклянський» та РЛП «Кременчуцькі плавні» може стати орнітологічний та водний туризм після скасування обмежень воєнного стану. Спільним провідним видом рекреаційно-туристичної діяльності для всіх РЛП Полтавської області є екотуризм та активні види туризму – пішохідний і велотуризм.

Ключові слова: регіональний ландшафтний парк (РЛП), туризм, рекреація, рекреаційно-туристична діяльність, Полтавська область, рекреаційна географія.

Як цитувати: Шуканова, А., Шуканов, П., Вішнікіна, Л., Єрмаков, В., Сарнавський, С. (2025). Геопросторова організація регіональних ландшафтних парків Полтавської області як об'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. *Часопис соціально-економічної географії*, 39, 124-132. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2025-39-10>

In cites: Shukanova, A., Shukanov, P., Vishnikina, L., Yermakov, V., Sarnavskiy, S. (2025). Geospatial organization of regional landscape parks of Poltava region as objects of recreational and tourist activities. *Human Geography Journal*, 39, 124-132. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2025-39-10> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується підвищенням уваги до формування екологічно збалансованих моделей господарювання. В умовах зростання антропогенного навантаження на довкілля важливого значення набуває створення та ефективне функціонування природоохоронних територій, зокрема регіональних ландшафтних парків (РЛП), які поєднують природоохоронну, науково-просвітницьку та рекреаційно-туристичну функції.

Дослідження геопросторової організації регіональних ландшафтних парків дає змогу виявити закономірності їх розміщення, територіальні диспропорції, оцінити доступність для туристів і потенціал для сталого розвитку територій. Такий підхід відповідає сучасним напрямкам розвитку географічної науки, геоінформаційного аналізу та просторового планування.

Актуальність теми також зумовлена потребою інтеграції природоохоронних територій Полтавщини у туристичний простір регіону, формуванням конкурентоспроможного туристичного продукту на основі природної спадщини та необхідністю розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації територіальної структури рекреаційних ландшафтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток і рекреаційне використання природоохоронних територій є об'єктом досліджень багатьох науковців. Питання туристсько-рекреаційного використання природно-заповідного фонду для території північно-західної України з позицій конструктивної географії досліджено Безсмертнюк Т.П. [2], який обґрунтував поняття «природоохоронно-рекреаційного природокористування» як комплексу заходів, пов'язаних із вивченням, охороною, раціональним використанням і відтворенням природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів та умов природно-заповідних територій для задоволення рекреаційних потреб суспільства [2, с. 28-29].

Структура екотуристського потенціалу природоохоронної території досить ґрунтовно розкрита в монографії Міщенко О., Черчик Л. [8], де виділяються системи базових, додаткових та суміжних ресурсів території. Питання геоecологічно-економічної оптимізації користування геосистемними ресурсами досліджували Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. [14]. Порівняльний аналіз функціонального зонування територій національних природних парків України і національних парків світу проведено Гетьман В.І. і Мовчан М.М. [3].

Регіональні особливості формування регіональних ландшафтних парків на прикладі Поділля наведено в публікації Царик П. і Царик Л. [17]. Шляхи вдосконалення діяльності регіональних ландшафтних парків Львівської області, використовуючи досвід функціонування ландшафтних парків Польщі, розглянуто в публікації Худоби В.В. і Теліш П.С. [16].

Суттєвий внесок у проєктування і розвиток мережі природоохоронних територій Полтавської об-

ласті в цілому і РЛП зокрема внесли Байрак О.М. [1], Смоляр Н.О. [4; 15], Ханнанова О.Р. [15], Попельних В.В. [9] та ін. науковці. В публікації Голік Ю.С. та ін. [4] проаналізований сучасний розподіл об'єктів природно-заповідного фонду Полтавської області в контексті змін адміністративно-територіального устрою України, зокрема у розрізі новостворених районів та територіальних громад.

У науковій літературі значно краще досліджена рекреаційна діяльність в національних природних парках як категорій ПЗФ України загальнодержавного значення, тому в даному дослідженні ми зосередимо увагу на регіональних ландшафтних парках як природних об'єктах рекреаційно-туристичної діяльності і природоохоронних об'єктах місцевого значення.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є наукове обґрунтування та аналіз геопросторової організації регіональних ландшафтних парків Полтавської області з позицій їх використання як об'єктів рекреаційно-туристичної діяльності та розроблення рекомендацій щодо оптимізації їх просторової структури та підвищення ефективності функціонування у туристичному просторі регіону. В роботі використано методи: географічного аналізу і синтезу – для виявлення закономірностей просторової організації РЛП; картографічного моделювання та візуалізації просторових характеристик; статистичний та аналітичний методи, польові спостереження – для уточнення фактичного стану територій та рекреаційної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіональні ландшафтні парки (РЛП) є багатофункціональними об'єктами природно-заповідного фонду, які відіграють ключову роль у забезпеченні екологічної стійкості та збереженні ландшафтного і біотичного різноманіття на регіональному рівні. Відповідно до Закону «Про природно-заповідний фонд України» з 11 виокремлених категорій природно-заповідного фонду (ПЗФ) для 6-ти з них рекреаційна функція є цільовою (разом з освітньою і виховною) (рис. 1).

При цьому дві категорії є природними об'єктами (НПП і РЛП), які розрізняються лише за особливостями рівня управління та підпорядкування, а решта – це штучно створені об'єкти (ботанічний сад, дендрологічний парк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, зоологічний парк) які можуть мати статус як загальнодержавного, так і місцевого значення (див. рис. 1).

Природно-заповідна мережа Полтавської області налічує вісім (із загальної кількості 11) категорій природно-заповідного фонду України: національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, ботанічний сад, заповідні урочища, пам'ятки природи, дендропарки, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва. Водночас із 6-ти категорій ПЗФ виділених з цільовою рекреаційною функцією і наведених вище на рис. 1 наявні в межах області 5, оскільки відсутній зоологічний парк.

Регіональні ландшафтні парки є ключовими елементами природно-заповідного фонду, які поєд-

нують функції охорони природи, екологічної освіти та рекреації. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» на РЛП покладено завдання створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів і об'єктів.

На території Полтавської області відповідними рішенням обласної ради було утворено 5 регіональних ландшафтних парків, які станом на 1.01.2025 р.

займають площу 56879,36 га (з урахуванням площі інших об'єктів ПЗФ, що входять до складу територій відповідних РЛП) [5, с. 65]. Останнє розширення мережі РЛП відбулося у 2013 р. завдяки утворенню у межах міста Кременчук РЛП «Кагамлицький». Тепер загальна площа регіональних ландшафтних парків складає 39,45% від фактичної площі природно-заповідного фонду області (144174,36 га). На рис. 2 представлено розміщення та розмір площі кожного із 5-ти РЛП області.

Рис. 1. Розподіл категорій ПЗФ з цільовою рекреаційною функцією за значенням відповідно до Закону «Про природно-заповідний фонд України» (складено авторами)

Fig. 1. Distribution of categories of natural reserve areas with a recreational function according to their value in accordance with the Law of Ukraine «On the Natural Reserve Fund of Ukraine» (compiled by the authors)

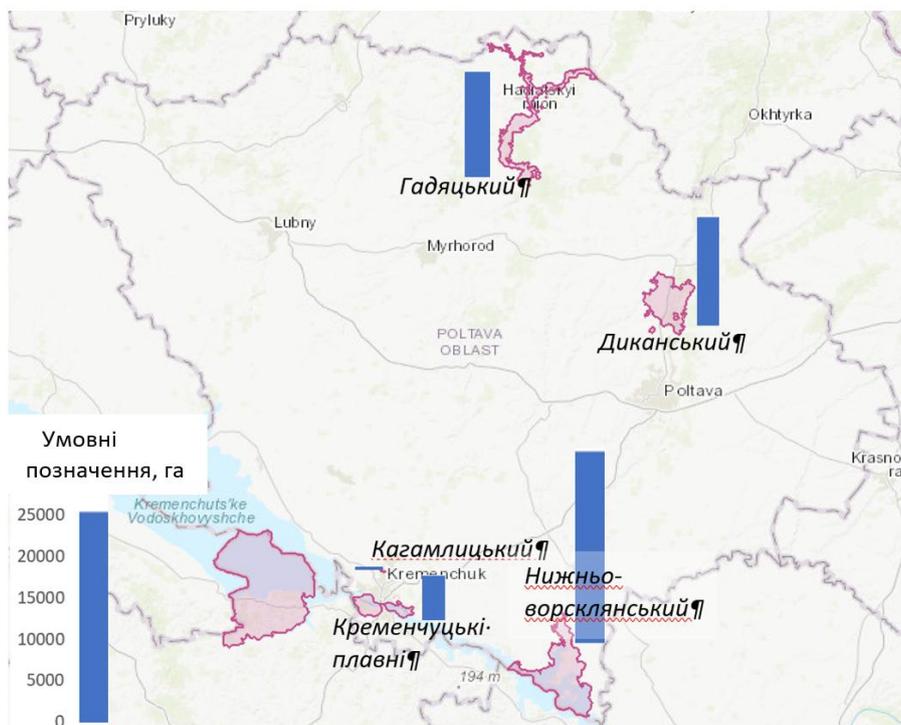

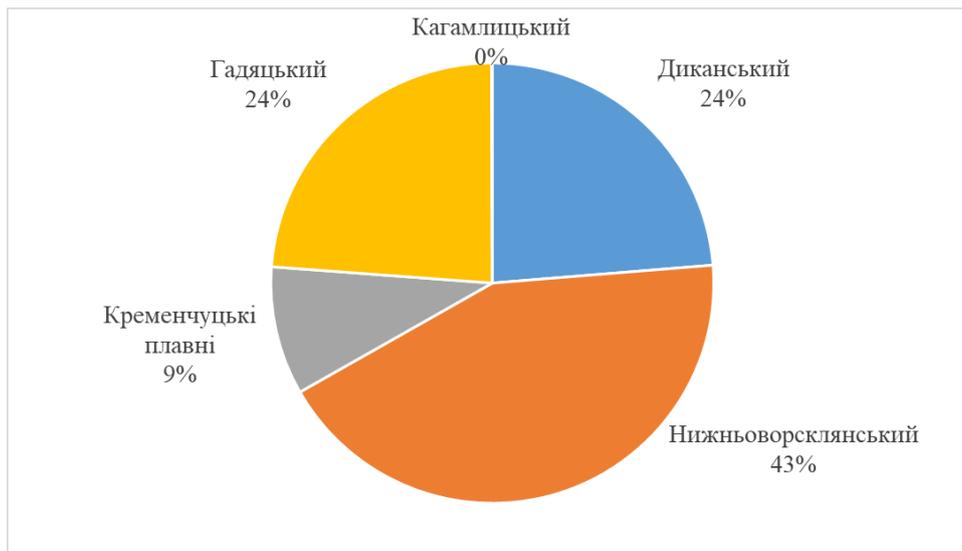
Рис. 2. Площа РЛП Полтавської області, га (станом на 1.01.2025 р.) (складено авторами за даними [5])

Fig. 2. Area of the Poltava Region RLP, ha (as of 1 January 2025) (compiled by the authors based on data from [5])

Аналіз процесів розширення мережі природоохоронних об'єктів засвідчив, що створення РЛП на Полтавщині, як і в Україні, часто відбувається шляхом інтеграції вже існуючих та цінних об'єктів природно-заповідного фонду як місцевого, так і загальнодержавного значення. Цей підхід дозволяє зберегти встановлений заповідний режим без ліквідації статусу та категорії попередніх об'єктів, забезпечуючи високий рівень охорони ядра парку. До прикладу, РЛП «Кременчуцькі Плавні» включає ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Білецьківські плавні» площею 2980 га. Аналогічно, найбільший в області РЛП «Нижньоворсклянський» включає ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Лучківський» площею 1620 га. РЛП «Гадяцький» також є конгломератом із 26 природоохоронних об'єктів місцевого значення загальною площею 4463,32 га і охоплює (повністю або частково): 3 ландшафтних заказника, 7 ботанічних заказників, 1 гідрологічний заказник, 3 ботанічні пам'ятки природи, 12 заповідних урочищ. РЛП «Диканський» включає 7 природоохоронних об'єктів, окремі з яких є територіально відокремлені, що ускладнює логістику при побудові туристичних маршрутів.

Існуючі в Полтавській області регіональні ландшафтні парки за розміром і масштабами діяльності умовно можна поділити на три категорії: 1) великі ландшафтні комплекси (Макро-РЛП), орієнтовані на збереження великих річководолинних систем р. Ворскла (РЛП «Нижньоворсклянський», РЛП «Диканський») і р. Псел (РЛП «Гадяцький»). Зазначимо, що 73% площі РЛП «Нижньоворсклянський» займають водні екосистеми (16889,7 га); 2) середні ландшафтні комплекси (Мезо-РЛП) – «Кременчуцькі плавні»; 3) спеціалізовані міські мікро-заповідні території (Мікро-РЛП), до яких належить РЛП «Кагамлицький». Для порівняння, його площа у 824 рази менша за площу найбільшого в області Нижньоворсклянського РЛП та у 180 раз менша за розміри середнього (Мезо-РЛП) «Кременчуцькі плавні».

На рис. 3 представлена частка кожного з регіональних ландшафтних парків в загальній площі цієї категорії природоохоронних об'єктів області. Врахування такого розподілу є важливим для визначення їх ролі в організації рекреаційно-туристичної діяльності.

Рис. 3. Розподіл площ РЛП Полтавської області у % станом на 1.01.2025 р.
(складено авторами за даними [5])

Fig. 3. Distribution of areas of RLP in Poltava region in % as of 1 January 2025
(compiled by the authors based on data from [5])

Значні розміри РЛП, особливо «Нижньоворсклянського», та інтеграція до їх складу об'єктів загальнодержавного значення вказують на те, що природоохоронна функція в цих парках є домінуючою. Це створює необхідність суворого функціонального зонування, де велика частина території займає заповідна зона, а зони відпочинку винесені на периферію, слугуючи буфером для захисту найбільш цінних екосистем. І навпаки, мікророзміри фізичних параметрів РЛП «Кагамлицький» та розташування його в межах урбанізованої території міста Кременчук не дозволяють захистити його ядро значними буферними зонами і робить його вразливим до ре-

креаційних навантажень та неорганізованої рекреаційно-туристичної діяльності.

Здійснимо порівняння рекреаційно-туристського потенціалу РЛП Полтавської області за комплексом показників (таблиця 1).

Відповідно до ст. 24 зонування РЛП проводиться з урахуванням вимог, встановлених для територій національних природних парків, тобто цільовим показником є доведення площі заповідної зони не менше 20 відсотків загальної площі парку (ст. 21). В публікації Гетьман В.І., Мовчан М.М. [3] наводяться орієнтовні показники розподілу функціональних зон залежно від переважаючої функції – природоохорон-

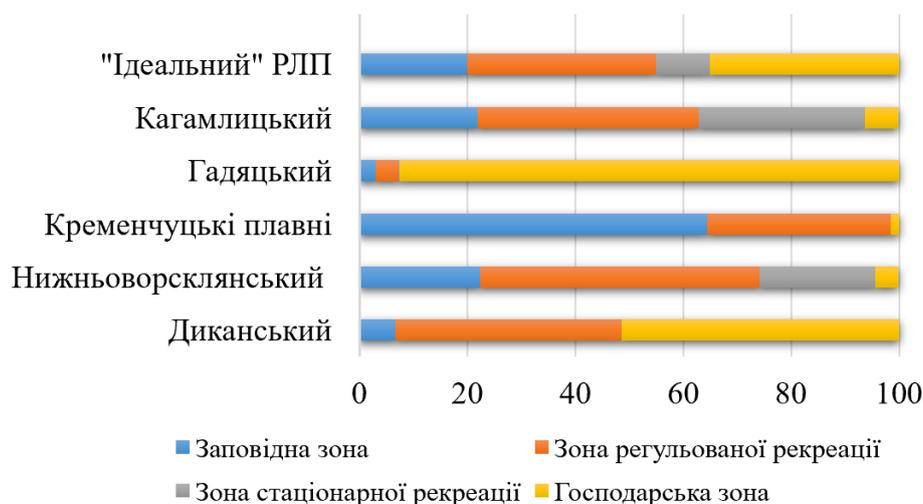
ної чи рекреаційної. Площа заповідної зони може становити 20% – для зони Лісостепу, 10% – для Степу від площі території НПП (якщо він має розвинуту рекреаційну функцію) і 30-50 (60%), якщо має розвинуту природоохоронну функцію. Площа зони регульованої рекреації може становити 25-55% від загальної території парку рекреаційного типу і 30-60% – від природоохоронного типу. Площа зони стаціонарної рекреації становить 5-10% в умовах обмеженого рекреаційного використання і 10-20% – активного рекреаційного використання території парку. Площа господарської зони може становити 5-25% від території парку [3, с. 155-156].

Разом з тим при проектуванні територій національних природних і регіональних ландшафтних парків розробники проектів організації територій РЛП орієнтуються на такі показники функціональних зон: заповідна зона повинна займати площу, що становить 20% і більше від території парку, зона регульованої рекреації – 35% і більше від території парку; зона стаціонарної рекреації – 10 % і більше від площі парку; господарська зона – може займати 15-35 % території парку [10, с. 243-244]. Мінімальні параметри розмірів зон візьмемо за умовний «ідеальний» РЛП та порівняємо пропорції функціональних зон. (рис. 4).

Таблиця 1 / Table 1

Характеристика РЛП Полтавської області (складено авторами за даними [5; 9; 10; 11; 12; 13; 15]) / **Characteristics of the Poltava region's RLP** (compiled by the authors based on data from [5; 9; 10; 11; 12; 13; 15])

Показники	Диканський	Нижньоворсклянський	Кременчуцькі плавні	Гадяцький	Кагамлицький
Рік утворення	1994	2002	2001	2011	2013
Площа, га, (% від сумарної площі РЛП області)	12767,91 (23,7%)	23200 (43,06%)	5080 га (9,4%)	12803,3 (23,76%)	28,15 (...0,0%)
Заповідна зона	799 га 6,7 %	5200 га 22,4%	3273,65 га 64,4%	386,3 га 3%	6,15 га 21,85%
Зона регульованої рекреації	4993 га 41,8%	12 тис. га 51,7%	1728,75 га 34,03%	547,1 га 4,3%	11,55 га 41,0%
Зона стаціонарної рекреації	Не встановлена	5 тис. га 21,55%	0 га	6,4 га 0,1%	8,67 га 30,8%
Господарська зона	6151,68 га 51,5%	1 тис. га 4,3%	77,60 га 1,53 %	11863,5 92,6%	1,78 га 6,3%
Спеціалізація туризму та рекреаційно-туристичної діяльності	Сільський (агротуризм) Культурно-пізнавальний Рекреаційно-оздоровчий	Водний туризм Освітньо-науковий Орнітологічний туризм	Освітньо-науковий Водний туризм Орнітологічний туризм	Сільський (агротуризм) Культурно-пізнавальний Рекреаційно-оздоровчий	Освітньо-науковий Рекреаційно-оздоровчий

Рис. 4. Функціональне зонування РЛП Полтавської області, % від загальної площі парку (складено авторами за даними табл. 1)

Fig. 4. Functional zoning of the Poltava region's RLP, % of the total park area (compiled by the authors based on data from Table 1)

Як видно з рис. 4, найбільш наближеним до рекомендованого «ідеального» розподілу функціональні зони виділені в РЛП «Кагамлицький» та «Нижньоворсклянський», де наявні всі 4 зони, при цьому заповідна зона складає біля 22 % парку, а частка зони стаціонарної рекреації коливається від 22% до 31%. Лише в двох РЛП «Нижньоворсклянський» та «Кременчуцькі плавні» дотримано вимогу МСОП (Міжнародного союзу охорони природи), за якою пропонується мінімальна площа заповідної «території-ядра» для національних парків у світі в 1000 га [3, с. 156]. Функціональне зонування РЛП «Кременчуцькі плавні», де площа заповідної зони складає 64,4%, свідчить про домінування природоохоронної функції над рекреаційною з відповідним розвитком освітньо-наукового туризму. Традиційно РЛП «Нижньоворсклянський» є базою для досліджень студентів, учнів, екологічних гуртків м. Полтави, а РЛП «Кременчуцькі плавні» досліджують науковці та учнівська молодь переважно з м. Кременчук. В силу свого розташування в пониззі річок ці РЛП мають найкращі передумови для розвитку орнітологічного туризму, оскільки заплавні екосистеми Полтавщини є місцем гніздування та міграційного відпочинку численних видів птахів. Найкращий час для спостереження за птахами в природному середовищі є весняно-осінній період, що сприятливо з точки зору подолання літніх піків рекреаційного навантаження, зумовленого активними видами туризму.

Непропорційно висока частка господарської зони в РЛП «Диканський» (51,5%) та «Гадяцький» (92,6%) знижує їх рекреаційно-туристський потенціал для екотуризму. Зрозуміло, що ці зони функціонують не для забезпечення потреб парку, а продовжують вести традиційну господарську діяльність, оскільки їх землі не вилучалися у попередніх землекористувачів при створенні парків. Так РЛП «Диканський» не має власних земель, а на його території в господарській зоні (в північно-східній та північно-західній її частині) на землях наданих для ведення фермерського господарства Державною службою геології та надр України видано спецдозволи на користування надрами, облаштовано нафтогазові свердловини і ведеться видобуток природного газу, що не належить до традиційних видів господарської діяльності і суперечить функціональному призначенню цієї зони.

Проблемою функціонального зонування РЛП «Гадяцький» є не лише перекося в пропорційності площ зон, а також безпосереднє межування заповідної зони із господарською. Значна сільськогосподарська освоєність господарської зони, що включена до території цих РЛП робить доцільним спеціалізацію на розвитку сільського (агро-) та культурно-пізнавального туризму. До прикладу, на території Диканської селищної громади, в межах РЛП працює Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму, членами спілки є 12 господарів сільських зелених садиб селища Диканька і с. Стасі.

Виходячи із цільового призначення РЛП спільним провідним видом рекреаційно-туристичної діяльності для них є екотуризм, суттєвими ознаками

якого є пізнання природи за мінімального втручання в екосистему. Також сприятливий рівнинний рельєф Полтавщини, поєднання природних та історико-культурних пам'яток передбачає спеціалізацію всіх РЛП на активних видах туризму – пішохідному і велотуризмі за умови створення екомаршрутів із GPS-навігацією та інформаційними стендами. Відвідування рекреаційних зон РЛП Полтавської області дозволило їх класифікувати як території із мінімальним рекреаційним благоустроєм. Згідно з планами по облаштуванню РЛП, екологічні стежки необхідно обладнати інформаційними щитами, вказівними знаками та місцями для тимчасової зупинки. Ця вимога, яка зазначена в стратегічних документах розвитку РЛП (проектах організації їх території), вказує на те, що робота з розвитку якісної інфраструктури для масового туриста у більшості парків знаходиться на стадії реалізації, а не завершення. Загальновідомо, що зростання рекреаційного благоустрою призводить до зростання рекреаційної ємності територій та сталості рекреаційно-туристичної діяльності.

Оскільки території досліджуваних РЛП знаходяться в одній адміністративній області, то вони не різняться кількістю днів, що придатні для організації різних видів екотуризму в теплий період року (183 дні), проте різняться режимом використання у зв'язку з безпековими заходами, пов'язаних з обороною країни в умовах воєнного стану. Зокрема, це заборона на використання плавзасобів і пересування по річках. Водночас в умовах заборони на відвідування лісів, введений Полтавською ОВА, організований туризм на територіях регіональних ландшафтних парків є однією із небагатьох законних можливостей відпочинку на природі.

Висновки. Полтавська область, маючи п'ять регіональних ландшафтних парків, які є природоохоронними рекреаційними установами, має сприятливі передумови для організації різних видів рекреаційно-туристичної діяльності та сталого розвитку туризму. Дослідження геопросторової організації регіональних ландшафтних парків Полтавської області як об'єктів рекреаційно-туристичної діяльності дозволило класифікувати їх за розміром і масштабами діяльності та визначити рекомендовані види туризму.

За фізичними параметрами і масштабами діяльності виділяються: 1) макро-РЛП, орієнтовані на збереження великих річково-долинних систем – «Нижньоворсклянський», «Гадяцький» та «Диканський»; 2) мезо-РЛП – «Кременчуцькі плавні»; 3) мікро-РЛП, до яких належить РЛП «Кагамлицький».

Аналіз функціонального зонування показав, що найбільш наближеним до науково-обґрунтованих рекомендацій розподілені площі зон в РЛП «Кагамлицький» та «Нижньоворсклянський». Найменш пропорційним є розподіл функціональних зон в РЛП «Гадяцький», в якого найменша з усіх РЛП відносна площа заповідної зони (3%) і найбільша господарської (92,6%).

Найбільшу площу заповідної зони (понад 60%) має РЛП «Кременчуцькі плавні», де домінує приро-

доохоронна функція з відповідним розвитком освітньо-наукового туризму. Для РЛП «Диканський» та «Гадяцький», в яких непропорційно висока частка господарської зони, доцільною є спеціалізація на сільському (агро-) та культурно-пізнавальному туризмі. Спільними провідними видами рекреаційно-туристичної діяльності для всіх РЛП є екотуризм – як основний вид туризму для природоохоронних територій, та активні види туризму – пішохідний і велотуризм.

Унікальною спеціалізацією рекреаційно-туристичної діяльності для РЛП «Нижньоворсклян-

ський» та РЛП «Кременчуцькі плавні» може стати водний туризм (сплав на байдарках, подорожі на катері, човнах та інших плавзасобах) під час повоєнного відновлення країни, оскільки зараз існує заборона і обмеження на цей вид туризму.

Таким чином врахування існуючих особливостей геопросторової організації РЛП сприяє підвищенню ефективності використання їх природного потенціалу, розвитку сталого туризму та зміцненню іміджу Полтавської області як привабливого туристичного регіону України.

Список використаної літератури:

1. Байрак О.М. Сучасний стан та перспективи розбудови регіональної екомережі Полтавської області. *Збірник наукових праць Полтавського педагогічного університету*. 2008. Серія «Екологія. Біологічні науки». Вип. 7(63). С. 99-108.
2. Безсмертнюк Т.П. Туристсько-рекреаційне використання природно-заповідного фонду Північно-Західної України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. Східно-європейський національний університет імені Лесі Українки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2017. 242 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/560/dis_Bezsmertniuk%20T.P..pdf
3. Гетьман В.І., Мовчан М.М. Функціональне зонування територій національних природних парків світу та України. *Екологічні науки*. 2020. № 6(33). С. 153-159. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2020.eco.6-33.23> URL: <http://eco.j.dea.kiev.ua/archives/2020/6/25.pdf>
4. Голік Ю.С., Смоляр Н.О., Остапенко П.О., Чепурко Ю.В. Особливості розподілу територій і об'єктів природно-заповідного фонду Полтавської області в умовах нового адміністративно-територіального устрою України. *Екологічні науки*. № 6(39). С. 171-177. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.6-39.29>
5. Екологічний паспорт Полтавської області (2024 рік). Департамент екології та природних ресурсів Полтавської ОВА. 264 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1hA0tkuHipS-mzbeBsbB7VEXBapGY72FM/view>
6. Кукурудза С.І. Регіональні ландшафтні парки як ефективний засіб збереження біотичного різноманіття та культурно-історичної спадщини. *Наук. зап. Терноп. пед. ун-ту. ім. В. Гнатюка*. Сер. геогр. 2004. № 2 (Ч. 2). С. 241-246.
7. Машіка, Г.В., Лендел В.В. Природоохоронні території як головний елемент розвитку туристсько-рекреаційного використання. *Економіка та суспільство*. Мукачево, 2016. № 2. С. 452-458. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33586>
8. Міщенко, О., Черчик Л. Розвиток екологічного туризму в національних природних парках Волинської області: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 164 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/25397/1/Mishchenko_Olena.pdf
9. Попельнюх В.В. Зонування території регіонального ландшафтного парку «Гадяцький». *Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава: Астроя, 2012. С. 144-145. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/11894>
10. Проект організації території регіонального ландшафтного парку «Диканський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. Розробник: ТОВ «Нова Екологія». 2021. 289 с. URL: https://media.poda.gov.ua/docs/ngsbvique/proect_dik30112021d.pdf
11. Регіональна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на 2022 – 2027 роки («Довкілля - 2027»). Полтава, 2021. 138 с. URL: https://eko.adm-pl.gov.ua/rishennya_412.pdf
12. РЛП «Нижньоворсклянський». Державна екологічна інспекція Центрального округу. 22.04.2020. URL: <https://centrreg.dei.gov.ua/post/217>
13. Розроблення регіональної схеми формування екологічної мережі Полтавської області. Київ-Полтава, 2021. 103 с. URL: https://media.poda.gov.ua/docs/jqglwsbx/proect_mereg07122021d.pdf
14. Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання як аналітично-технологічний інструмент сучасної ландшафтної екології. *Landscape Science*. 2022. № 2 (2). С. 84-101.
15. Смоляр Н.О., Ханнанова О.Р. Концепція розвитку територіальної структури регіонального ландшафтного парку «Гадяцький» (Україна). *Біологія та екологія*. 2016. Т. 2, № 1. С. 38-45. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7755>
16. Худоба В.В., Теліш П.С. Особливості розвитку ландшафтних парків на прикордонних територіях (на матеріалах Люблінського воєводства і Львівської області). *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*: зб. наук. пр. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. № 12. С. 62-69. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0fd8b28-3c19-4950-924b-d3eeb3173edc/content>

17. Царик П., Царик Л. Регіональний ландшафтний парк «Дністер» у територіальній рекреаційній системі Поділля. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2022. Серія: Географія, 52(1). С. 136-142. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.22.1.17>

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Anzhela Shukanova

PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrogradski Street, Poltava, 36000, Ukraine
e-mail: shukanova0707@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9520-713X>

Pavlo Shukanov

DSc (Geography), Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrogradski Street, Poltava, 36000, Ukraine
e-mail: parus2133@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7973-3973>

Liubov Vishnikina

DSc (Pedagogical Sciences), Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrogradski Street, Poltava, 36000, Ukraine
e-mail: lpvishnikina@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0976-5512>

Vyacheslav Yermakov

PhD (Geography), Associate Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrogradski Street, Poltava, 36000, Ukraine
e-mail: slav9724@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3997-4788>

Serhii Sarnavskiy

PhD (Earth Sciences), Senior Lecturer, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrogradski Street, Poltava, 36000, Ukraine
e-mail: serhijpetrovich@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5855-4319>

GEOSPATIAL ORGANIZATION OF REGIONAL LANDSCAPE PARKS OF POLTAVA REGION AS OBJECTS OF RECREATIONAL AND TOURIST ACTIVITIES

Regional landscape parks (RLP) as multifunctional objects of the nature reserve fund combine the functions of nature protection, environmental education and recreation, are key objects of recreational and tourist activities.

The purpose of the study is the scientific justification and analysis of the geospatial organization of regional landscape parks of the Poltava region from the standpoint of their use as objects of recreational and tourist activities. Five regional landscape parks have been established in the territory of the Poltava region, which, according to physical parameters and scales of activity, can be divided into: 1) macro-RLPs, focused on the preservation of large river-valley systems -Nyzhnevorsklyanskiyi, Hadyatskiyi and Dykanskiyi; 2) meso-RLPs - Kremenchuksky Plavni; 3) micro-RLPs, to which RLP Kagamlytskiyi belongs. The functional zoning of the Kagamlytskiyi and Nyzhnyovorsklyanskiyi RLPs is closest to scientifically based recommendations. The least proportional distribution of functional zones is in the Hadyatskiyi RLP, which has the smallest relative area of the protected zone (3%) and the largest economic area (92.6%). The Kremenchuksky Plavni RLP has the largest area of the protected zone (64.4%): it is dominated by the nature conservation function with the corresponding development of educational and scientific tourism. For the Dykanskiyi and Hadyatskiyi RLPs, in which the share of the economic zone is disproportionately high, it is advisable to specialize in rural (agro-) and cultural and educational tourism. A unique specialization of recreational and tourist activities for the Nyzhnyovorsklyanskiyi and Kremenchuksky Plavni recreational and tourist activities may be ornithological and water tourism after the lifting of martial law restrictions. The common leading type of recreational and tourist activities for all RLPs of the Poltava region is ecotourism and active types of tourism - hiking and cycling.

Keywords: regional landscape park (RLP), tourism, recreation, recreational and tourist activities, Poltava region, recreational geography.

References:

1. Bayrak, O.M. (2008). Current state and prospects of regional ecological network development in Poltava region. *Collection of Scientific Papers of Poltava Pedagogical University. Series: Ecology. Biological Sciences*, 7(63), 99-108 [in Ukrainian].
2. Bezsmertniuk, T.P. (2017). Recreational use of nature reserve fund in Northwestern Ukraine. PhD thesis. Lesia Ukrainka Eastern European National University, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Retrieved from https://scc.knu.ua/upload/iblock/560/dis_Bezsmertniuk%20T.P..pdf [in Ukrainian].
3. Hetman, V.I., & Movchan, M.M. (2020). Functional zoning of national parks in the world and Ukraine. *Ecological Sciences*, 6(33), 153-159. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2020.eco.6-33.23> [in Ukrainian].

4. Holik, Yu.S., Smoliar, N.O., Ostapenko, P.O., & Chepurko, Yu.V. (2021). Distribution of nature reserve territories in Poltava region under new administrative reform. *Ecological Sciences*, 6(39), 171-177. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.6-39.29> [in Ukrainian].
5. Department of Ecology and Natural Resources of Poltava Regional State Administration. (2024). *Ecological Passport of Poltava Region*. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1hA0tkuHipS-mzbeBsbB7VEXBapGY72FM/view> [in Ukrainian].
6. Kukurudza, S.I. (2004). Regional landscape parks as a tool for biodiversity and cultural heritage preservation. *Scientific Notes of Ternopil Pedagogical University. Series: Geography*, 2(2), 241-246 [in Ukrainian].
7. Mashika, H.V., & Lendel, V.V. (2016). Protected areas as a key element of recreational tourism development. *Economy and Society*, 2, 452-458. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33586> [in Ukrainian].
8. Mishchenko, O., & Cherchyk, L. (2016). *Development of ecological tourism in national parks of Volyn region*. Monograph. Lutsk: Vezha-Druk. Retrieved from https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/25397/1/Mishchenko_Olena.pdf [in Ukrainian].
9. Popelniukh, V.V. (2012). Zoning of Hadyatskyi Regional Landscape Park. In *Problems of biodiversity conservation in Ukraine* (pp. 144-145). Poltava: Astraia. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/11894> [in Ukrainian].
10. Nova Ekologia LLC. (2021). *Project for the organization and recreational use of Dykanskyi Regional Landscape Park*. Retrieved from https://media.poda.gov.ua/docs/ngsbvique/proect_dik30112021d.pdf [in Ukrainian].
11. Poltava Regional State Administration. (2021). *Regional Environmental Protection Program 2022–2027*. Retrieved from https://eko.adm-pl.gov.ua/rishennya_412.pdf [in Ukrainian].
12. State Ecological Inspectorate of the Central District. (2020, April 22). *Nyzhnovorskiyanskyi RLP*. Retrieved from <https://centrreg.dei.gov.ua/post/217> [in Ukrainian].
13. Kyiv-Poltava. (2021). *Regional scheme for ecological network formation in Poltava region*. Retrieved from https://media.poda.gov.ua/docs/jqglwsbx/proect_mereg07122021d.pdf [in Ukrainian].
14. Samoilenko, V.M., Vishnikina, L.P., & Dibrova, I.O. (2022). Natural-geographical modeling as a tool of landscape ecology. *Landscape Science*, 2(2), 84-101 [in Ukrainian].
15. Smoliar, N.O., & Khannanova, O.R. (2016). Development concept of Hadyatskyi RLP territorial structure. *Biology and Ecology*, 2(1), 38-45. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7755> [in Ukrainian].
16. Khudoba, V.V., Telish, P.S. (2015). Development of landscape parks in border areas (Lublin Voivodeship and Lviv region). In *Nature of Western Polissia and adjacent territories*, 12, 62–69. Retrieved from <https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0fd8b28-3c19-4950-924b-d3eeb3173edc/content> [in Ukrainian].
17. Tsaryk P., & Tsaryk L. (2022). Dniester RLP in the recreational system of Podillia. *Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Geography*, 52(1), 136-142. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.22.1.17> [in Ukrainian].

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

Received 06 September 2025

Accepted 26 October 2025

Published 30 December 2025